

O izvajalcih

Ob snovanju novih koncertov nas še posebno razveselijo novice o tem, kako dejavni in mednarodno uspešni so mladi domači glasbeniki. **Irena Kavčič**, solo flavtistka Simfoničnega orkestra RTV Slovenija in vsestranska glasbenica, ki sodeluje z izjemnimi mednarodnimi orkestri, se navdušuje tudi za komorno muziciranje v družbi tako izkušenih kot nadobudnih in mladih glasbenikov, med katerimi sta izjemni italijanski klarinetist **Tommaso Lonquich** in **Kvartet Zaide**. Prvega hvalijo zaradi »bogatih tonov« in »izjemnega obvladovanja ter strastnega igranja«, kvartet, ki ga sestavljajo violinistki **Charlotte Maclet** in **Leslie Boulin-Raulet**, violistka **Sarah Chenaf** in čelistka **Juliette Salmona**, pa velja za eno najprodornejših mladih zasedb ta hip v Franciji. Odlični poustvarjalci, ki se jim bo pridružil tudi **Iztok Hrastnik**, nadarjen slovenski kontrabasist, sicer član Dunajskih filharmonikov, bodo tokrat ponudili izvrstno koncertno doživetje, ki je nastalo v sodelovanju s Cankarjevim domom in Narodnim domom Maribor.

Program

W. A. Mozart (1756–1791):

Kvartet za flavto, violino, violo in violončelo
št. 1 v D-duru, K. 285
Allegro
Adagio
Rondeau. Allegretto

J. Sibelius (1865–1957):

En saga, op. 9, za flavto, klarinet in godalni kvintet

* * *

W. A. Mozart:

Koncert za klarinet v A-duru, K. 622
Allegro
Adagio
Rondo. Allegro

G. Ligeti (1923–2006):

Stari madžarski salonski plesi za flavto,
klarinet in godala

Napovedujemo

Sobota, 23. marec 2019, ob 20.15
Velika dvorana Kulturnega doma Nova Gorica
Orkester Mitteleuropa:
The other side/Druga stran rocka
Izredni koncerti

Četrtek, 28. marec 2019, ob 20.00
Grad Kromberk
Trio Metamorfoze
Liene Dobičina, flavta
Zane Jurčevica, flavta
Zane Rubesa, klavir
Koncert nagrajenk 10. mednarodnega tekmovanja SVIREL
Grajske harmonije

Sreda, 3. april 2019, ob 20.15
Velika dvorana Kulturnega doma Nova Gorica
Komorni zbor Akademije za glasbo Univerze v Ljubljani
Sebastjan Vrhovnik, dirigent
Ana Erčulj, asistentka
Juljeta Kubik de Habjanič, vokalna pedagoginja
Koncert v sodelovanju z ZKD in JSKD Nova Gorica v okviru
cikla Goriška zborovska srečanja.
Izredni koncerti

Kulturni dom Nova Gorica
Bevkov trg 4, 5000 Nova Gorica
E: pr@kulturnidom-ng.si
W: www.kulturnidom-ng.si
T: +386 (0)5 335 40 13

glasbeni **abonma.**

38. koncertna sezona
VI. koncert

torek, 12. marec 2019, ob 20.15

IRENA KAVČIČ, flavta
TOMMASO LONQUICH, klarinet
KVARTET ZAÏDE
IZTOK HRASTNIK, kontrabas

Na nocošnjem sporedu sta dve komorni deli za godala in pihalni inštrument **Wolfganga Amadeusa Mozarta** (1756–1891), v ozadju obeh pa se razkriva skladateljjev specifičen odnos do vsakega pihala posebej. V Mozartovem otroštvu je bil klarinet še nov inštrument, njegova barva zvoka, še posebej srednjega in nizkega registra, pa je skladatelja tako očarala, da ga je odločilno integriral v standardno orkestrsko zasedbo, osvobodil njegove nekdanje fanfarne vloge in ga kot melodični inštrument začel obravnavati samostojno. Po drugi strani je bila flavta dobesedno kraljevski inštrument – navduševala je tako Friderika Velikega kot Jurija III. Britanskega – a Mozart, vsaj kot kaže korespondenca, ni kazal pretiranega navdušenja zanjo. Skladateljve osebne preference pa vendarle zbledijo ob poslušanju obeh del; vsako je mojstrovina *per se*. Medtem ko je kvartet s flavto zgodnje, po slogu bolj koncertantno delo (s flavto v ospredju čeravno niti violina niti viola nista povsem podrejeni *solistu*), pa je kvintet s klarinetom pozno komorno delo, *osvobojeno* koncertanega značaja. V delu, kjer je klarinet prvi med enakimi, razkriva med drugim Mozart dotlej neznane glasbene potencialne tega inštrumenta.

Okoliščine nastanka Kvarteta za flavto, violino, violo in violončelo v D-duru, K. 285, se vežejo na Mozartov prihod v Mannheim konec leta 1777. Namen potovanja, na katerega se je odpravil zgolj z materjo, je bil zagotoviti si zaposlitev na enem od evropskih dvorov. Mannheim je bil poleg Münchna in Pariza eno od treh načrtovanih postajališč, kjer se je Mozart zadržal pet mesecev. Predvsem pa je bil prepoznavno glasbeno središče z enim takrat najboljših orkestrrov v Evropi in umetnosti naklonjenim volilnim knezom. Kot na marsikaterem potovanju je bilo tudi v ozadju tega vzpostavljanje stikov s pomembnimi in vplivnimi osebnostmi takratnega časa ter možnost zasluzka. V Mannheimu je Mozart spoznal bogatega nizozemskega trgovca, ljubiteljskega glasbenika flautista Willema van Brittna Dejonga (ali DeJeana kot ga je poimenoval v svojih pismih). Ta je z navdušenjem naročil pri Mozartu več del: tri koncerte za flavto in orkester ter tri kvartete za godala in flavto, a je Mozart dokončal le dobro polovico – poleg dveh koncertov še kvartet K. 285. Razlogov za to je bilo najbrž več, vsekakor pa ni zanemarljiv tudi ta, da se mu je delo na omenjenem *projektu* upiralo. Zakulisje nastanka kvarteta pa postane povsem zanemarljivo ob poslušanju lahkotnega in igrivega tristavčnega dela.

Vzgb za nastanek del za klarinet je bil v primerjavi z deli za flavto drugačen. Dela za klarinet je navdihovalo igranje Antona Stadlerja, klarinetista dunajske dvorne kapele, ki je bil med drugim, tako kot Mozart, tudi član prostozidarske lože. Stadlerju je Mozart posvetil tako Kvintet (1789) kot znameniti Koncert za klarinet in orkester v A-duru, K. 622.

V Kvintetu za klarinet in godalni kvartet v A-duru, K. 622, razkriva Mozart muzikalne razsežnosti klarineta, njegov subtilen in zaobljen ton, jasne in čiste globine ter gibkost zvoka. Obravnava ga kot enakovredni del glasbene fakture. Lepota zvoka je po eni strani posledica bogastva privlačnih glasbenih idej in mojstrskega dela z le-temi, po drugi pa izhaja tudi iz skladateljve večšine iskanja ravnovesja med zvočno barvo in tehničnimi zmožnostmi klarineta ter godali. V tem (pionirskem) delu je Mozartu uspelo ustvariti mojstrovino, ki je v tej zasedbi našla svoje nadaljevanje šele v Brahmsovem kvintetu sto let pozneje.

Uvodni stavek je sonatni in pripravlja *ton* celotnega dela; medtem ko prva tema zaznaja med godali in klarinetom komplementarno, pa druga, po značaju mila izzveni še posebej ganljivo v klarinetu, medtem ko nad prefinjenim sinkompiranim utripom slišimo njeno podobo v molu. Drugi stavek, *largetto*, je zamaknjena *arija*. Tretji stavek je menuet z dvema triema (menuet-trio I-menuet-trio II-menuet) in znotraj celote se uresničujejo trije značaji: zmerni utrip dvornega plesa, avriozna subtilnost in rustikalnost ljudskega landlerja. Finale je tema z variacijami; hudomušen, razgiban in bogat, hkrati pa resnobeni stavek.

Osrednja osebnost finske glasbe druge polovice 19. in začetka 20. stoletja, največji finski simfonik in pomemben predstavnik simfonije prve polovice dvajsetega stoletja **Jean Sibelius** (1865–1957) je na glasbeno prizorišče vstopil kot avtor simfoničnih pesnitev, mednarodni sloves si je zagotovil s simfonijami ter se v dvajsetih letih 20. stoletja s prizorišča umaknil prav tako s simfonično pesnitvijo; poslej je ostal zgolj opazovalec glasbenih tokov svojega časa. Značaj Sibeliusovih zgodnjih del karakterizira nacionalna nota in čeprav se je v poznejši ustvarjalnosti od nje distanciral, je skladateljve ime ostalo močno povezano z idejo nacionalnega v glasbi, nenazadnje tudi zaradi recepcije Sibeliusove ustvarjalnosti v domovini. Njegov prispevek k oblikovanju finske glasbene identitete razkrivajo že zgodnja dela, v teh pa se na več ravneh veže na *finsko*: navdih prihaja iz finske mitologije, nacionalnega epa Kalevala, iz ljudske pesmi (Sibelius nikoli ne citira pač pa njen značaj transformira v svoj glasbeni jezik) in nenazadnje finske kulture. Ob vsem omenjenem je pomemben Sibeliusov odnos do naravnih lepote Finske; zavest o njeni veličastnosti prepleta z lastno intimo, osebnim doživljanjem vsakdana in domišljijo, ki se napaja v neusahljivem vrelcu legend. Simfonična pesnitev *En saga*, kar v švedščini pomeni pravljica, nedvomno priziva zunanje asociacije (mitologijo, literaturo, naravo). "En Saga je psihološko moje najgobje delo. Pritrdim lahko, da vsebuje celotno mojo mladost in z njo številne boleče izkušnje. Je izraz stanja uma. Prav zato so mi kakršnakoli programska pojasnjevanja tuja." Delo je nastalo leta 1892 ter po zapletih doživelo prvo izvedbo leto pozneje; 1902. je skladatelj pesnitev predelal.

Čeprav ne moremo mimo avtobiografske razlage, ki je mimogrede begala številne raziskovalce, je *En Saga* nedvomno preplet kompleksnejših svetov: skladateljvega osebnega, ustvarjalnostjo, ki se je napajala tako v ruski (Čajkovski, Rimski-Korsakov) kot nemški (Richard Strauss) tradiciji ter determiniranostjo domačega okolja.

Gradivo se naslanja na ljudsko izročilo, prisotna je raba ostanatov in krožnih repetitivnih motivov pogosto skromnega melodičnega obsega. Za glasbeno dogajanje so bolj značilne silovite ritmične in dinamične spremembe kot pa mehki prehodi med deli. Sibelius vpenja gradivo v obsežo in zapleteno shemo ekspozicija-izpeljava-repriza ter ustvarja dinamični lok široke epske glasbene pripovedi.

Simfonično pesnitev *En saga* je za flavto, klarinet in godalni kvintet priredil klarinetist in profesor na univerzi Illinois Gregory Barret ter pričujočo različico krstno izvedel leta 2003 v dvorani Musikverein.

Stari madžarski salonski plesi so zgodnje delo **Györgyja Ligetija** (1923–2006), nastali v času skladateljvega študija na akademiji za glasbo v Budimpešti. Madžarska je bila tedaj pod železno roko stalinizma, komunistična diktatura pa je z letom 1948 pričela cenzurirati moderno umetnost in s tem tudi glasbo. Če je do leta 1947 Ligeti še lahko pisal svobodno, si je prihodnjo ustvarjalno svobodo mogel zagotoviti le s pobegom na zahod (1965). V vmesnem obdobju je svojo ustvarjalnost skrtil za podobo ljudske glasbene dediščine. Stik z zahodnoevropsko glasbeno avantgardo, zlasti z elektroakustično glasbo v Kölnu (Stockhausen, Kagel), ter obiski poletnih tečajev v Darmstadtu so Liegetiju odprli iskanja v novo. V takrat prevladujočem serializmu ni našel navdih, pač pa je pričel ustvarjati dela z velikimi vrtnčastimi oblaki zvoka, pri čemer je uporabljal nadvse kompleksno mrežo goste mikropolifonije (*Atmospheres*, *Volumina*, *Rekviem*, *Lontano*). Ligeti je izoblikoval osebno in prepoznavno govorico, s katero se je zapisal med klasike glasbe preteklega stoletja, njegova dela pa si je mimo skladateljve privolitve prisvojil tudi Hollywood.

Leta 1949 je Ligeti prejel naročilo državnega radia z namenom ohranjanja "nacionalne dediščine" za novo delo, oziroma natančneje za *suito* na madžarsko plesno glasbo bidermajerskega obdobja. *Stari madžarski salonski plesi* predstavljajo izbor plesnih melodij Jánosa Lavotte, Jánosa Biharija, Antal Csermáka in Márka Rózsavölgyija, ki jih je Ligeti orkestriral za flavto, klarinet in godala. Dejal je, da mu je prav to delo zagotovilo ugled in prepoznavnost v domovini, saj so ga zelo pogosto izvajali. "Proslavilo me je delo, ki sploh ni bilo moje."

Katarina B. Hočevar